

Fiskeutredningsgruppen (FUG) – en nationell resurs för provning och tillsyn

Inledning och sammanfattning

Detta dokument är avsett att ge en orientering om fiskeutredningsgruppens verksamhetsområden och finansiering. Se FUG:s VP 2017 samt rapporteringen till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) för mer information och exempel på verksamhetsområden. En summering av FUG:s arbetsområden följer nedan.

1. Fiskeutredningar på begäran av annan myndighet eller domstol.

Fiskeutredningsgruppens huvudsakliga uppdrag är inom miljöprovningen. Förslag till skyddsåtgärder tas fram efter utredning. För att sakkunniguppdrag i mark- och miljödomstol ska komma ifråga i ansökningmål krävs att berörd länsstyrelse, Kammarkollegiet eller Havs- och vattenmyndigheten (HaV) yrkar om sådan utredning. Utredningar av mindre omfattning på begäran av annan myndighet kan efter överenskommelse utföras utan avgift men mer omfattande utredningar måste i regel finansieras via avgift som tas ut av länsstyrelsen eller genom bidrag från HaV till FUG att bistå länsstyrelserna.

2. Stöd i tillsynen av vattenkraft och dammar

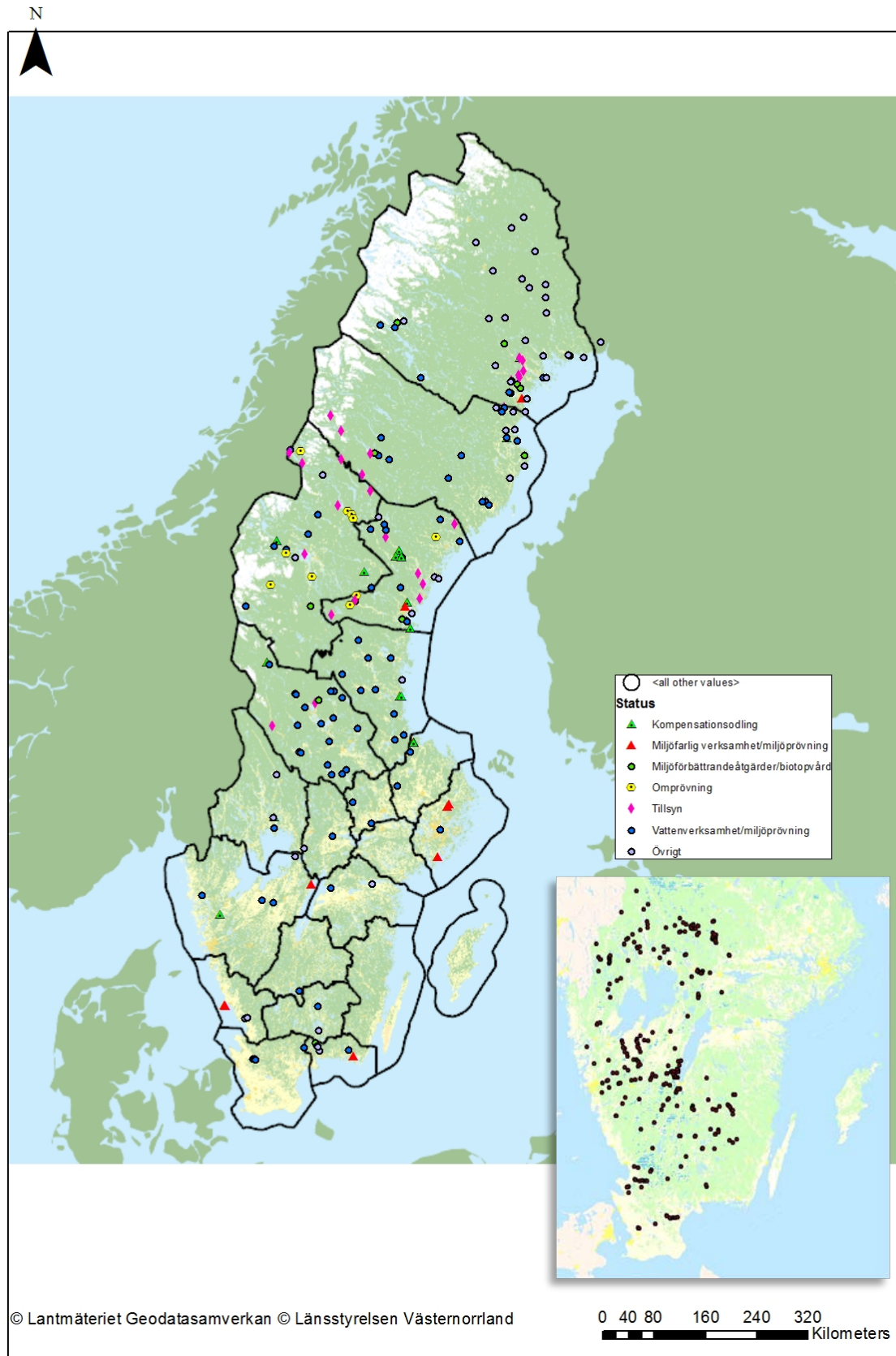
Stöd i tillsynen med fokus på fiskerelaterad verksamhet eller anläggningar. Omfattningen av FUG:s insatser bestäms av storleken på bidraget från HaV.

3. Fiskevård, restaurering och resursövervakning samt andra verksamheter inom kompetensområdet.

Fiskeutredningsgruppen arbetar även med resursövervakning av bland annat lax och ål, samt med andra uppdrag och projekt inom kompetensområdet. Omfattningen av FUG:s insatser bestäms av storleken på bidraget från HaV och andra myndigheter. Även stöd avseende vattenförvaltning och åtgärdsplaner för KMV omfattas.

Se FUG:s VP 2017 samt rapporteringen till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) för mer information och exempel på verksamhetsområden.

Fiskeutredningsgruppernas verksamhet sedan överföringen till länsstyrelserna sedan 2012 framgår av figur 1.

Figur 1. Platsrelaterade ärenden och insatser i vilka Fiskeutredningsgruppen vid Länsstyrelsen i Västra Götaland, Norrbotten och Västernorrland deltagit under perioden 2012-2016. Infälld bild visar tillsynsobjekt som ingått i projektverksamheten 2012-2014 och som till stor del finansierats med medel från fiskeutredningsgruppens myndighetsanslag.

Fiskeutredningsgruppens verksamhetsområden

1. Fiskeutredningar på begäran av annan myndighet eller domstol

Det huvudsakliga uppdraget för fiskeutredningsgruppen vid länsstyrelserna i Norrbottens, Västernorrlands och Västra Götalands län avser utredningar om allmänt fiskeintresse på uppdrag från mark- och miljödomstolen och andra myndigheter (länsstyrelser, HaV, Kammarkollegiet). Uppdraget sker enligt 6 § 11 p. förordning (2011:1497) med länsstyrelseinstruktion och gäller utredningar kopplade till tillståndsprövning eller omprövning av vattenkraftverk, muddringar och andra verksamheter som påverkar fiskbestånd och fiske. Utredningarna resulterar i förslag på skydds- och kompensationsåtgärder relaterade till miljöbalkens och EU-rättens bestämmelser. I utredningsarbetet kan ingå att utföra biologiska undersökningar, bedöma ansökningshandlingar och miljökonsekvensbeskrivningar samt att analysera information och data.

Uppdrag om utredning eller samråd kan också följa av villkor i tillståndsdomar, till exempel avseende utformningen av en fiskväg eller bedömningen av skador på fiskbestånden efter en stor muddring.

Vid uppdrag från mark- och miljödomstolen förordnas fiskeutredningsgruppen vid någon av de tre länsstyrelserna att som sakkunnig utföra utredning i målet på sökandens bekostnad. För att sakkunniguppdrag i mark- och miljödomstol ska komma ifråga krävs att myndighet med talerätt (t.ex. länsstyrelse) yrkar om sådan utredning. Uppdrag om utredningar eller samråd kan också följa av villkor i domar. För mer omfattande utredningar på begäran av annan myndighet (inte domstol) kan avgift tas ut efter överenskommelse. Rådgivning, diskussioner och inledande arbete inför mer omfattande utredningar (t.ex. bedömning av behovet av sakkunnigutredning) görs inom ramen för fiskeutredningsgruppens löpande verksamhet.

2. Stöd i tillsynen av vattenkraft och dammar

Fiskeutredningsgruppen kan bistå med stöd i länsstyrelsernas tillsyn avseende fiskrelaterade frågor, till exempel för bedömning av fiskvägars funktionalitet eller av effekterna av en dammutrivning. Även råd och stöd avseende anmälningsärenden kan ges, särskilt principiella frågor om t.ex. skyddsåtgärder eller fiskeavgifter. I tillsynsärendena är det alltid berörd länsstyrelse (tillsynsmyndigheten) som fattar beslut om förelägganden m.m. Fiskeutredningsgruppen kan även genomföra mer omfattande insatser i samverkan med andra länsstyrelser. Främst har detta skett inom de HaV-finansierade projekten "målstyrd tillsyn" och "nationell resurs för tillsyn".

Stöd till andra länsstyrelser i tillsynen kan i mindre omfattning ges inom ramen för den ordinarie verksamheten. I övrigt är fiskeutredningsgruppens insats inom området miljötillsyn helt beroende av extern finansiering.

3. Fiskevård, restaurering och resursövervakning samt andra verksamheter inom kompetensområdet

Fiskeutredningsgruppen genomför även uppdrag och stöd till andra länsstyrelser inom fiskevård, restaurering och resursövervakning på liknande sätt som skedde innan verksamhetsöverföringen från HaV/FiV. Dessutom har fiskutredningsgruppen av HaV fått ett övergripande uppdrag att samordna verksamhetsutövarnas kompensationsodling/utsättning av fisk och att bidra med bedömningar och annat arbete vad gäller åtgärdsplaner för kraftigt modifierade vatten inom vattenförvaltningen. Kompetenserna som krävs inom ovan nämnda områden är i delar sådana som behövs för att genomföra sakkunnigutredningar och för att bedöma påverkan och föreslå skydds- och kompensationsåtgärder. Verksamheterna har därför ett värde för utvecklande och bibehållande av kärnkompetensen.

Verksamhet inom ovan nämnda kompetensområden kräver i huvudsak uppdrag och finansiering från andra myndigheter.

Tillvägagångsätt avseende stöd till länsstyrelserna

Hör av er till fiskeutredningsgruppen vid aktuell länsstyrelse och beskriv behovet av utredning/stöd/samverkan. Resonera om utredningens art, omfattning och tidsmässiga utförande. Vad gäller sakkunnigutredningar i mark- och miljödomstol är det bra om en första kontakt tas redan i samband med verksamhetsutövarns samråd med länsstyrelsen. När vi kommit överens om formerna för genomförandet av en utredning eller annat stöd så bör en mer formell begäran skickas in via e-post så att vi kan öppna ett ärende. Här bör också överenskommelse om eventuell finansiering ha skett.

Fiskutredningsgruppen tar alltid ut avgift ut vid förordnande om sakkunnigutredning av mark- och miljödomstolen då sökanden är skyldig att stå för kostnaderna. Utredningar av mindre omfattning på begäran av annan myndighet kan efter överenskommelse utföras utan avgift. Om vi behöver ta ut avgift så sker detta efter diskussion och överenskommelse med den myndighet som begär utredning. Se dokument "Uppdrag FUG..." som exempel på dokument framtaget för att underlätta kontakten med fiskeutredningsgruppen.

Uppdragsförfrågningar tas emot löpande, mindre uppdrag/stöd/rådgivning kan ofta göras inom några veckor. Förfrågningar rörande större uppdrag sker till chef på respektive FUG-länsstyrelse. Större uppdrag måste beställas/överenskommas med längre framförhållning. Exempel på uppdrag och metoder som FUG kan genomföra, respektive använda sig av, är följande.

- Underlag till prövningar och omprövningar
- Utlåtande kring förslag på skadeförebyggande åtgärder eller kontrollprogram
- Uppdrag enligt villkor i domar (i samverkan med tillsynsmyndighet), till exempel smoltbesiktningar, kontroll av fiskvägars funktion
- Underlag för väckande av latenta villkor

- Bedöma och uppskatta kostnaden för en vattenverksamhets skada på fiskebestånd
- Genomföra särskilda studier genom fiskräkning, provfiske eller telemetriundersökningar
- Modellering av minimitappningar i torrfårar
- Modellering av utrivning av dammar

Bakgrund till fiskeutredningsgruppens uppdrag

Fiskeutredningsgruppen vid länsstyrelserna i Norrbottens, Västernorrlands och Västra Götalands län ansvarar för den verksamhet som 2012 överfördes från Fiskeriverkets utredningskontor i Luleå, Härnösand och Göteborg, via Havs- och vattenmyndigheten (se Utredning om inrättande av HaV, Regeringsbeslut M2011/3026/S).

Utredningskontoren hade som uppgift att avge myndighetens (FiV/HaV) yttranden till miljödomstolen och bistå domstolen med sakkunnigutredningar om fiskbestånd och fiske (allmänt fiskeintresse) i ansökningsmål som rör vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet. Som expertmyndighet utan talerätt i miljödomstolen fungerade Fiskeriverket som fiskesakkunnig resurs i miljöprocessen för domstolen, Kammarkollegiet, länsstyrelserna och Naturvårdsverket. Utredningskontoren skrev årligen ett stort antal yttranden till domstolen. Sammantaget låg utredningskontorens huvudsakliga uppgift inom miljöprocessen där prövningsärenden och utredningar dominerade men även uppdrag om underlag för omprövning samt utvecklingsinsatser ingick.

Utöver rollen i miljöprocessen hade utredningskontoren uppgifter inom fiskevård, restaurering och resursövervakning (elfiskemonitoring, fiskräknare, standardiserade nätprovfisken). Utredningskontoren tillförde också regional kunskap i den centrala fiskerimyndighetens arbete med fiskeförvaltning.

Förutsättningarna för verksamheten har ändrats, först i och med överföringen till HaV, sedan i ännu högre grad i och med överföringen till länsstyrelserna. Verksamheten hanteras nu av tre regionala myndigheter i samverkan, i stället för av en central myndighet. Fiskeutredningsverksamheten och dess avnämare har efter överföringen anpassat sig efter hand till de nya omständigheterna men det finns fortfarande utvecklingssteg att ta.

Fiskeutredningsverksamheten kan trots de förändrade förutsättningarna fortsatt ses som en nationell resurs i miljöprövningen för mark- och miljödomstolen och myndigheter med talerätt (se 6 § 11 p och 68 § förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion (se bilaga "Förordn om ändring i Lst-instruktionen", samt bilaga "Delrapport 4...").

I vilken grad FUG kan ge stöd inom övriga delar av miljöprocessen och inom andra verksamhetsområden beror i mycket på vilka uppdrag som ges av övriga miljömyndigheter, dvs, länsstyrelser, HaV och Kammarkollegiet och i någon mån Naturvårdsverket.